

Arhitektonski kič, prastari" Andrić - grad je zaista zasluženi spomenik renegatu srboljupcu, "grad" koji na muslimanskoj zemlji grade genocidlije i prekodrinski četnici na čelu sa Nemanjom, prodanom dušom i krmkom iz Laktaša

Za kraj - još nekoliko pitanja bez odgovora

Nadan Filipović

Da li je tuberkuloza pluća kod Ive Andrića mogla imati i da li je imala određene uticaje na njegovu psihičku ko zdravlje i emocionalni status, te da li je i ta eventualno prisutna patopsihološka komponenta mogla uticati na minuciozno

opisivanje
niza
morbidnih
i sadističkih
scena
u
njegovom
knji
ž
evnom
opusu
?

Da li se i u tom tajnovitom i potpuno neistraženom stanju njegova fizičkog i mentalnog zdravlja
eventualno
mogu
potra
ž
iti
odgovori
na
pitanje
otkud
u
dubini
du
š
e
tolika
mra
č
na
odbojnost
i
mr
ž
nja
prema
jednom
č
itavom
narodu, njegovoj religiji i
vlastitoj
domovini Bosni

?

Na ta pitanja vjerovatno nikada neće biti odgovora. Naime, medicinska dokumentacija o ukupnom stanju fizičkog i mentalnog zdravlja Ive Andrića pomno je skrivena od javnosti i mogućnosti sadašnje medicinske procjene i zato se samo o tome može nagađati.

Odgovor bi se, međutim, možda mogao potražiti u dole navedenim razmišljanjima koja je on izložio u zbirci pripovjedaka "Deca".

"Mali ljudi, koje mi zovemo 'deca', imaju svoje velike bolove i druge patnje, koje posle kao mudri i odrasli ljudi zaboravljaju. Upravo, gube ih iz vida. A kad bismo mogli da se spustimo natrag u detinjstvo, kao u klupu osnovne škole iz koje smo davno izišli, mi bismo ih opet ugledali. Tamo dole, pod tim uglom, ti bolovi i te patnje žive i dalje i postoje kao svaka stvarnost ."(Ivo Andrić, "Deca")

A poznata je takođe njegova izreka: **"Nikad čovek dase izleči i oslobodi detinjstva."**

O tim Andrićevim reminiscencijama o djetinjstvu dosta je pisao Dragutin Ognjanović, autor tekst
a zagonetci
detinjstva
Ive
Andri
ć
a
".

Ako bi neki iskusan psihoanalitičar pošao od pretpostavke da je Ivo Andrić veoma diskretno u tim razmišljanjima čitaocima makar dao naslutiti da on vuče neke nezarasle rane iz djetinjstva provedenog među muslimanskom djecom u Višegradu, onda je njegova osveta za te eventualne rane bila zaista strašna, da ne može biti strašnija. Ako bi taj psihoanalitičar uz sve to uzeo u obzir da je Ivo Andrić ostao bez oca kada je imao samo dvije godine, te da je djetinjstvo proveo u Višegradu dugo odvojen od majke, ne bi se mogao oteti utisku da je budući nobelovac bio nesretno dijete. On o djetinjstvu nije puno pisao, a još je manje govorio. Da li je u toku

djetinjstva doživio neku traumu koja mu se urezala i uticala na njegov psihički razvoj, niko osim njega nije znao? Tu tajnu je odnio sa sobom u grob. Nadalje, svi psihoanalitičari zauzimaju stav da je veoma teško, odnosno praktički nemoguće analizirati nečiju ličnost izvan konteksta analitičke situacije, dakle jedino na osnovu nečije biografije, literature, postupaka i ponašanja.

Mnoge činjenice, međutim, ukazuju da je Ivo Andrić je bio ličnost bez čvrstog identiteta i moralno-etičkih normi, te je u cilju osiguranja sebi dobrih privilegija izabrao svjesno takav životni put, svjesno se stavljajući u službu velikosrpske politike, ili jednostavnije, u vječitom traganju za zaštitnicima kao kompenzacije za djetinjstvo provedeno bez roditeljske ljubavi i to u provincijskoj sredini koja mu je bila sasvim strana.

Možda je velika šteta što se ni jedan vrhunski psihijatar nije pozabavio mogućim porijeklom Andrićevih razloga za ovakvo pisanje o jednom bosanskom narodu među kojim se rodio, ali se nikada nije s tim narodom srodio, već se od njega iz samo njemu poznatih razloga potpuno odrodio i zamrzio ga o čemu svjedoči njegov književni opus. Svakako treba naglasiti da je formiranje karaktera vrlo kompleksno, a djetinjstvo uglavnom ima utjecaja na formiranje ličnosti. Na formiranje karaktera svakako utječu i drugi faktori kao što su naslijeđe, iskustva tokom života, interakcije sa drugim ljudima, itd. Moguće je da su neki događaji ili neugodna iskustva iz djetinjstva moglo djelimično ili u većoj mjeri utjecati na formiranje Andrićeve ličnosti, ali je to sada nemoguće provjeriti, te sve što je po tom pitanju rečeno zaista samo predstavlja iznošenje ničim čvrsto utemeljenih pretpostavki.

No, sve što je Ivo Andrić napisao o bosanskim muslimanima i Bosni, na neki način ipak trajno može posvjedočiti i o njemu kao čovjeku, srboljupcu - renegatu iz svoga naroda, iz svoje katoličke vjere i iz svoje domovine Bosne. Pa i nije čudo što mu Srbi s obje strane Drine, na čelu sa jednim novokomponiranim renegatom i popovskim rukoljupcem, grade spomenik u obliku cirkusa zvanog Andrić – grad.

Prilikom jednog nedavnog razgovora sa jednim od naših vrhunskih psihijatara, ta mi je liječnica i univerzitatski profesor psihijatrije ukazala na činjenicu da je analiza neke ličnosti praktički nemoguća

bez konteksta analize u psihoterapijskoj situaciji. Kroz duži razgovor sa tom liječnicom spoznao sam da je ona, kao profilirana intelektualka širokog dijapazona obrazovanja i sama veoma detaljno studirala sva djela Ive Andrića. Njeno osobno mišljenje je da se kod Ive Andrića mogao razviti kompleks napuštenog djeteta. Naime, kako je rečeno otac ga je

“

napustio“ kada je umro uništen tuberkulozom, a majka je bila prisiljena prepustiti ga

(napustiti ga) svojoj sestri u

Višegradu. Tamo je Ivan Andrić, tek mnogo kasnije Ivo, odrastao u muslimanskoj sredini, a o tom njegovu periodu djetinjstva jako se malo zna. Gotovo ništa. Dakle, moglo bi se raditi o klasičnom kompleksu napuštenosti, najprije nakon prerane smrti oca, te kasnije nakon neminovnog separiranja od majke, bog sami zna kakvom djetinjstvu u jednoj maloj i njemu tuđoj sredini, a što je sve moglo inducirati intrapsihički konflikt koji je stvorio neprolazni kompleks. Taj možebitni kompleks, uvjetno rečeno, odnosno trajno konfliktno stanje kao izraz fiksirane pomjerene i prerađene konfliktno situacije, mogao je rezultirati upornim potiskivanjem koje je bilo praćeno golemom količinom psihičke energije, te onemogućiti prepoznavanje stvarnosti unutarnjeg konflikta. Ako je to bilo baš tako kako se sada samo može nagađati i pretpostavljati, sve se to kasnije moglo trajno očitovati u definitivnom karakternom profiliranju Andrića kao renegata iz svoga naroda

. Naime, hipotetski gledano, kod Ive Andrića je još iz djetinjstva mogla opstati i ostati trajno urezana jedna posljedična forma nerazvijene moralno-etičke sfere i jasno izraženog unutarnjeg rascjepa, a što je moglo imati bjeg od samog sebe i identifikaciju sa drugim, „jačim narodom“, kao roditeljem ili roditeljima koji će mu konačno pružiti punu zaštitu. Iz tih razloga je i moglo proizaći stalno vjerno služenje i poslušnost svakoj aktuelnoj vlasti, te težnja da uvijek ostane uz vlast, da nikada ne bude potlačen, da ne bude napušten od svojih stalnih zaštitnika i nezaštićen, a kakav je bio u toku svog po svim prilikama izuzetno nesretnog ranog djetinjstva.

Ovo su, međutim, samo natuknice iz jednog razgovora i razmjene mišljenja, te mislim da se ovaj prilog diskusiji ne bi trebao shvatiti kao neka nakaradna i uvredljiva posthumna psihoanaliza ili ne daj bože postavljanje kojekakvih dijagnoza čovjeku koji je zaista bio vrhunski svjetski književnik, ili bolje rečeno velemaistor najfinijeg književničkog filigrana.

Konačno, riječi iz "Znakovi pored puta" koji su posthumno objavljeni 1976. godine ukazuju da Ivo Andrić i na tom mjestu daje naslutiti da je on bio duboko svjestan svega šta je u životu uradio, šta je propustio uraditi, te šta je napisao, a zna da se to što je napisao ne može više izbrisati.

Predlažem da se neke njegove riječi što pažljivije pročitaju, a ako treba da to čitanje nekoliko puta ponovi, te da se onda donese zaključak o njegovim "oproštajnim" razmišljanjima.

“Ono što je vredelo nešto u meni i na meni bilo je redovito izvan moje volje i moga znanja i saznanja. Ono što sam bio, hoteći da to budem, takvo je da u većini slučajeva, ne vredi mnogo, a ponekad čak ne služi na čast ni mom karakteru ni mojoj pameti, i bolje bi bilo da nije nikad ni bilo, ili da se bar može zaboraviti, kad se već ne može izbrisati. Tako mi

se ponekad čini da je kod samog postanka mog duha i karaktera učinjena greška koju ništa više ne može popraviti. Ko sam ja koji delam i živim na svoju bruku i na svoju štetu, a ko je onaj drugi koji, ne poznavajući sebe, živi u istoj koži sa mnom, stideći se svog nerazdvojnog parnjaka. Čini mi se kad bi ljudi znali, koliko je za mene napor bio živeti, oprostili bi mi lakše sve zlo što sam počinio i sve dobro što sam propustio da učinim, i još bi im ostalo malo osećanja da me požale .”

Na kraju da još jednom, po ko zna koji put ponovim, da niko ne može, niti smije sporiti da je Ivo Andrić veliki pisac i zaista unikatni umjetnik pisane riječi. Ne mogu Ivi Andriću mali bošnjački ili drugi smrtnici osporiti pravo na njegovu umjetničku percepciju Bosne, te njegovo oslikavanje bosanskih muslimana onako kako ih je on vidjeo kroz svoju umjetničku dioptriju. Pa ko će bilo kojem umjetniku, a kamo li Ivi Andriću nametati propise kako bi oni tu Bosnu i bosanske muslimane u njoj trebali gledati i opisivati? Svaki umjetnik ima svoju percepciju, pa je svoju percepciju Bosne i bosanskih muslimana imao i nobelovac Andrić.

Međutim, valjda imaju pravo ne samo bosanski muslimani, već i drugi dobronamjerni čitatelji imati svoju percepciju nobelovca i jednu novu “dioptriju” za čitanje njegovih “djela” “dela” ili “nedjela”, svakako kako ih ko doživljava, a posebno u današnjim vremenima i sa današnje historijske distance.

Želim na kraju napomenuti da sam o Ivi Andriću i mojim opservacijama o njegovim djelima razgovarao s nekim ljudima koji su naše bivše jugoslovenske gore list. Mogu kazati da nema Srbina kome je moj stav bio ispravan i koji se i u čemu sa tim stavom složio. Nemali je broj Hrvata koji su “na nož” dočekali ovakve projekcije djela Ive Andrića, jer je on za mnoge ipak ostao Hrvat, premda se on sam izjašnjavao Srbinom. Ono što ne bi niti jednom Hrvatu bilo moguće oprostiti, oprašta se jednom nobelovcu, oko čije slave ne prestaju čak i neukusna svojatanja.

No, u takvim diskusijama, ja na kraju obično postavim ovakvo pitanje “Kako bi Ti (Vi) reagirao (reagirali) da je isti pisac u istim djelima ovako pisao o Srbima (Hrvatima), kako je pisao o bosanskim muslimanima? Da li bi sve to mogao (mogli) svesti samo na pustu slobodu umjetničkog izražavanja i ništa drugo ?”

Tada se obično ili ustaje od stola, ili padne na pamet da se zaboravilo na kakve neodložne obaveze ili se kaže “Eeee, ne može to tako u stilu šta bi bilo da je bilo...”, bez truna od traga žel

je da se porazgovara i dadu suvisli odgovori na gore spomenuta hipotetska pitanja.

Ono što je Ivo Andrić napisao o bosanskim muslimanima i Bosni više se ne može izbrisati, a uloge glavnih likova i opisanih naroda se ne mogu zamijeniti. Ivo Andrić ostaje slavni pisac, njegovi romani i ostala djela ostaju bestseleri, a Bosna i njeni muslimani čitateljima cijelog svijeta ostaju onakvima kakvim ih je nobelovac opisao.

Da li su oni stvarno takvi, kakve ih prikazuje nobelovac, to najbolje znaju i bosanski pravoslavci (Srbi), i bosanski katolici (Hrvati), i bosanski Jevreji, ali i svi ostali koji su u Bosni s bosanskim muslimanima dijelili stotine godina sudbine i kojim nikad u Bosni nije bilo ni tijesno, a ni tesno, upravo zbog bosanskih muslimana kao jedne vrste socijalnog pufera i jezička na terazijama mirnog zajedničkog života, od kojeg je još ostao suživot koji se pomalo transformira u udaljavanje jednih od drugih.

A bosanski muslimani su to najmanje htjeli. {jcomments on}